

Uit onze brievenbus : II. Kinderen.

<https://hdl.handle.net/1874/354613>

UIT ONZE BRIEVENTASCH.

II.

Kinderen.

»Laat de kinderkens tot mij komen, want der-
zulken is het koninkrijk Gods!» Zoo sprak JESUS
tot zijne discipelen, die meenden, dat de Meester
wel wat anders te doen had, dan zich met kin-
deren in te laten. Zij hadden het te voren mis-
schien nooit zoo opgemerkt, hoeveel JESUS van
kinderen hield. Nu moesten zij het tot hunne
beschaming leeren. Wat meer is, zij moesten ver-
nemen, dat, »wie het koninkrijk Gods niet ont-
vangt gelijk een kind, geenszins daarin zal gaan»
Zoo pas had JESUS nog gesproken over de echt-
scheiding, en wat de Meester daarover tegen het
volk gezegd had, vonden de discipelen zoo belang-
rijk, misschien wel zoo vreemd, dat zij hem te
huis gekomen nog eens daarover vroegen. En

daar komen nu eenige moeders, met hare kindertjes, om die te doen zegenen! De discipelen waren nog Joden in hun hart. De vrouw had voor hen niet veel te beteekenen. Zij vonden het daarom zeer natuurlijk, dat de wet aan den man het regt gaf zijne vrouw een' scheidbrief te geven. Zij waren het nog maar half er mede eens, dat man en vrouw in den echt gelijk staan, en dat al verschillen de pligten aan ieder opgelegd, de band des huwelijks voor beiden van evenveel kracht en waarde is.

En daar komen nu die vrouwen, die naar de meening van de discipelen niets van die zaken wisten, die daarover dan ook niet behoorden mede te praten, en nog wel met kinderen, die zoo hinderlijk zijn, als men eens wat te bespreken heeft! Het zou mij niets verwonderen, als deze of gene van de leerlingen gezegd had: »Ga weg, vrouwtjes! Wij hebben wel wat anders te doen, dan ons met kinderen bezig te houden! Wat komt gij ons nu storen?»

En de Meester wijst hen te regt: »Neen, mannen! gij hebt het mis. Gij verbeeldt u heel wat te wezen, en op het oogenblik weten die vrouwtjes het beter dan gij; zij hebben hare kinderen lief, en daarom brengen zij ze tot mij. Zij stellen vertrouwen in mij; zij gevoelen, dat ik wat goeds

voor hare kinderen heb; dat noem ik geloof, en dat ontbreekt u nog maar al te zeer. En die kinderen! Wel verre dat zij mij zouden hinderen, sluit ik ze in de armen, en voeg er nog bij, dat voor u een eerste vereischte is, te worden als die kindertjes, die zich geheel aan hunne moeders overgeven, die bij haar hulp, en toevlugt, en troost zoeken; die niet redetwisten over afgetrokkene waarheden, geen groote gedachten van zich zelve hebben, maar zich geheel overgeven aan de moeders. Geeft u zoo ook aan mij over, dan zult gij burgers worden in mijn koninkrijk. Kinderzin is het eerste vereischte van hem, die in het koninkrijk Gods wil ingaan."

Daar stonden de discipelen nu met al hunne wijsheid, al hunne mannenwaarde, beschaamd tegenover eenige moeders.

Wij willen aannemen, dat deze moeders nu ook het hoofd niet hebben opgestoken tegen de discipelen, en niet zullen gezegd hebben: »Ziet ge wel, dat wij meer zijn dan gij?" Hadden zij dat gedaan, dan zou de Meester haar ook wel een woordje hebben toegevoegd, en dan zouden de evangelieschrijvers dat woord zeker niet vergeten hebben. Zij waren tevreden, dat de Heer ze toeliet.

En de kindertjes! ja, die hebben het niet eens begrepen, dat die groote mannen ze eenvoudig

aan de deur hadden willen zetten. Die hebben den lieven Heer maar toegelagchen, en zijn toen stilletjes met de moeders weêr meêgegaan, al hebben zij dien goeden, vriendelijken Heer, al omziende nog eens en nog eens toegeknikt en toegelagchen.

» Predikt het Evangelie allen creaturen!» heeft de Meester gezegd in een der gewigtigste oogenblikken van zijn reeds verheerlijkt leven. Hij heeft niet gezegd: predikt het Evangelie aan alle volwassenen; hij heeft dus de kinderen niet uitgesloten. Moeders! Vaders! bedenkt dit.

Maar bedenkt meer. Jezus sprak tot het volk in gelijkenissen, en aan de discipelen verklaarde hij die. Maar tot die zelfde discipelen zeide hij ook: » Het komt u niet toe te weten de tijden en de gelegenheden, die de Vader in zijne eigene magt gesteld heeft.» Geloof is een noodzakelijk vereischte in het koninkrijk der hemelen; en dat kan nooit te groot zijn; maar het weten heeft zijne maat.

Als gij nu, naar uwe roeping, het Evangelie aan uwe kinderen predikt; als gij ze opvoedt in de kennis en vermaning des Heeren, volgt dan het voorbeeld van Jezus. Hebt uwe kinderen lief, met eene heilige liefde; leert ze u vertrouwen, opdat de kiem des geloofs, door God in hunne

ziel gelegd, voorspoedig wasse. Laat ze maar zien, dat gij dagelijks tot den Heer gaat, dat gij niet uzelfen, maar Hem leeft. Zij behoeven het niet te begrijpen; dat komt eerst als ze ouder worden; ze moeten het gevoelen. Praat dus niet veel met uwe kinderen over JESUS; maar laat JESUS in uw huisgezin leven, dan zult gij gedurig gelegenheid hebben, om hen den Meester in de armen te voeren; en Hij zal ze zegenen! Rekent daar maar op!

Hoe gemakkelijk zou het vallen hier eenige voorbeelden aan te halen van ouders, die meenen, dat ze hunne kinderen tot den Heer brengen, als ze hun stipt hunnen catechismus laten opzeggen en dikwijls met hen praten; maar die vergeten, dat dit en nog veel meer vervliegt als rook voor den wind; dat echter kindertjes, ja heel kleine kindertjes al voelen (begrijpen doen zij het niet) maar voelen, of de adem der ouderliefde, dan of de togt van ouderpligten hun te gemoet komt. In den adem der liefde wassen zij op, als de plant, die door de liefelijke lenteson gekoesterd, door den nachtelijken dauw verfrist wordt. De koude togt van de ouderpligten doet ze wegwijnen en versterven. Geen school, geen kerk, geen catechisatie, geen toespraak, zelfs geen dagelijksch gebed, hoe trouw ook verrigt, kan gebrek

aan innige, vurige, heilige ouderliefde vergoeden. Preekt dan niet, maar leeft met uwe kinderen en voor uwe kinderen, en gij zult ware evangeliepredikers voor uwe kinderen worden; gij zult dan volkomen beantwoorden aan het bevel des Heeren! En wat nog meer zegt, gij zult hoe langer hoe meer gaan beseffen, wat het zegt: »wordt gelijk de kinderkens!»

Nu wilt ge wel eens weten, wat toch aanleiding geeft tot zulk eene lange voorafspraak. Misschien meent gij wel, dat de schrijver van deze bladen al genoeg geredeneerd heeft. Dat kon ook wel zijn, maar hij spreekt niet tot kinderen; wel tot ouders, dus als tot verstandigen, en die willen nog wel eens een woordje hooren, waarover te denken valt.

Gij hebt echter volkomen recht te verzoeken, dat er nu iets uit de brieven tasch te voorschijn kome, en de Dames van het Hulpgenootschap hebben die den schrijver niet ter hand gesteld om er over te praten, maar om er er wat uit mede te deelen. Hij vond er ditmaal zooveel in over kinderen, dat hij besloot dit eens tot een geheel te brengen; maar dan laat hij nu oek voor

een poos de zendelingsvrouwen zelven optreden.

Wat zou Zr. VAN DE LIEFDE niet over hare kinderen hebben medegedeeld? Maar helaas! zij verloor haar eerste kind kort na de geboorte, en haar tweede mogt zelfs het levenslicht niet aanschouwen; en de arme moeder! Ach! haar geest is in nevelen gehuld! Zij heeft het gebruik harer verstandelijke vermogens verloren. Was zij nog maar als RACHEL, die hare kinderen beweede en niet vertroost wilde zijn! Heer! ontferm U over haar en over haren zwaar beproefden echtgenoot!

Zr. WIERSMA moest ook herhaaldelijk hare moedervreugd verstoord zien door het verlies van hare kinderen; maar op het eind van 1866 kon zij het volgende schrijven:

»Allereerst moet ik u versooning vragen voor mijn langdurig stilzwijgen, 't geen te verklaren is uit den buitengewonen zegen, die ons dit jaar te beurt is gevallen, en die u allen, hoop ik, reeds bekend is. Ik kan u thans mededeelen, dat het ons zeer wel gaat, en dat onze kleine jongen zeer voorspoedig is. Gij kunt denken, dat hij eene geheele verandering in onze vroeger zoo stille huishouding heeft gebragt, waardoor ik tot nog toe verhinderd ben om veel van belang uit te voeren; want daags is de kleine graag in de

handen, en dan 't liefst bij mij; ook geef ik hem niet gaarne veel over, ofschoon al mijne meisjes even graag met hem spelen.

»Waar wij ook met den kleinen komen, overal zijn de menschen even nieuwsgierig om hem te zien; 't is waarlijk of het een wonderding is. Wij konden ons dat in 't eerst volstrekt niet begrijpen, maar wij zijn er toch achter gekomen. Het is eenvoudig, omdat men hier in onze streken nog geen hollandsch kind gezien heeft. Vóór ons waren hier nog geen Hollanders geweest, wel hollandsche afstammelingen.»

Onze zuster woont te *Ratahan*, in een wat afgelegen gedeelte van de Minahasa, en door hollandsche afstammelingen verstaat zij de kinderen van Hollanders en inlandsche vrouwen, en ook de van dezen weder afstammenden.

Om het volgende goed te verstaan, moet men bedenken, dat de Maleijers breede neusvleugels en een' eenigszins platten neus hebben.

»Men had den menschen hier wijs gemaakt, dat de Hollanders hunnen jongen kinderen den neus met een ijzeren tangetje lieten knijpen, en dat zij daardoor hooge neuzen hebben. Dit werd mij verteld door de vrouw van een Hoofd; zij voegde er bij, dat zij het altijd geloofd had, maar nu toch zag, dat het niet waar was.

»Ik vroeg haar, hoe zij nu zóó iets had kunnen gelooven, waarop zij mij vertelde, dat nog niet lang geleden de gewoonte was afgeschaft, die onder de Alifoeren van adel bestond, om hunnen kinderen het voorhoofd met een plankje plat te drukken. De oudste dochter van het districtshoofd te *Ratahan*, een meisje van ongeveer tien jaar was de eerste, die deze bewerking niet onderging. Nu meende zij, en dat was toch niet onnatuurlijk, dat daar deze gewoonte onder hen bestond, iets dergelijks ook wel bij de Hollanders kon plaats hebben. Hoe kwamen zij anders aan zulke geheel andere neuzen?»

Die goede vrouw moest eens geweten hebben, dat de gewoonte bij de Hollanders nog wel bestaat om de kindertjes heel stijf in te bakeren, en dat de hollandsche moeders er vooral van houden, dat de oortjes door de keelbandjes goed tegen het hoofd sluiten. Het is werkelijk maar goed, dat de Alifoeren niet alles van ons weten, of zij zouden nog wonderlijker gedachten van ons krijgen.

Hoe men op Ceram over de vrouwen en meisjes denkt blijkt ons uit een' brief van Zr. DE VRIES, te *Amaheij*, zij schreef:

»De vrouwen worden hier voor weinig of niets gerekend; daar zal ik u eens iets van vertellen. Als eene moeder een' zoon en eene dochter heeft,

dan moet voor den zoon veel beter zorg gedragen worden, dan voor de dochter: dat was voor mij vreemd om te hooren. Toen onze kleine JAN was geboren, zei de vrouw, die mij geholpen had: »Zorg nu toch vooral goed voor den kleinen jongen; voor nonna (jongejufvrouw) CLARA komt het er niet op aan, laat die maar aan haar lot over, die komt terecht; maar voor den jongenheer moet alles gedaan worden.» Ik zeide; »Neen, dat is een dwaas begrip van de menschen hier; de kinderen, ons van den Heer geschonken, zijn ons beiden even lief, en moeten verzorgd worden, zoo als het behoort; zij hebben beiden nog evenveel behoeften, en waarom moeten wij den een' meer zorg toedragen als de andere? Het zou den Heer niet aangenaam zijn, als wij dat deden.» Dat kon zij zich maar niet begrijpen. Zij zeide maar, dat was geen gewoonte hier. Ik antwoordde: »Nu dat is in Holland wel de gewoonte, en daar zullen wij ons maar aan houden.»

»De vrouwen,» zoo schrijft zij op eene andere plaats, »moeten dan ook hier het zwaarste werk doen, houthakken, bamboes halen en alles wat zij verder voor de huishouding noodig hebben. Dit ziet men een' man zelden doen. Soms zien wij wel vrouwen uit het bosch komen, met hout beladen en in een' toestand, dat ik denk: hoe

is het mogelijk vrouw, dat gij dat nog doen kunt!*

Als eene van de zusters uit de Minahasa op dit onderwerp gekomen was, dan had zij ook een boekje open kunnen doen. Daar dragen de moeders de kleine kinderen in een' doek op den rug gebonden overal mede. Hun hoofdje hangt dan te bengelen, dat men er akelig van wordt, en moeten zij b.v. rijst stampen, dan schudt het op en neêr met het rijzen en dalen van den stamper. Niet alle moeders zorgen bij ons even goed voor hare kinderen, maar zoo erg is het toch zelden. De broeders in de Minahasa hebben al veel beproefd om die akelige gewoonte te doen afschaffen, maar tot nog toe is hun dat niet gelukt. Men behoeft niet te vragen, of in die landen veel jonge kinderen sterven.

Maar toch, lieve moeders! die dit leest, gij hebt ook nog veel te verbeteren. Het uren lang doen zitten in den kinderstoel, het langdurig wiegen enz. is echt heidensch, en daarmede worden al even veel kinderen vermorst of naar het kerkhof geholpen. Ik geloof heusch niet, dat de Alifoeren hunne kleine kinderen ooit slaapgoed in geven, en ben ik wel onderrigt, dan is die gewoonte in Holland geheel afgeschaft, omdat de moeders, die het zeker met geen kwade bedoeling gaven, nu tot haren schrik geleerd hebben, dat dit een

zeker middel is om de kinderen voor hun leven stompzinnig te maken.

De kinderen vol te proppen en te overvoeren, dit verstaan de inlandsche moeders zoo goed als de beste hollandsche moeder. Doch genoeg over de verzorging van kinderen. Onze zusters hebben meer te doen.

Zr. TENDELOO, die eene dochter van Br. WILKEN, en in de Minahasa geboren is, schrijft ons het volgende:

»Om de meestersvrouwen, die vroeger bij ons als meisjes aan huis waren eenigszins aan te moedigen, geven wij van tijd tot tijd aan haar verzoek toe, om bij den doop van hare kinderen als getuigen op te treden. Zij zijn daarop zeer gesteld, en schijnen dit als eene groote eer te beschouwen. Ik ga dan met TENDELOO mede naar de gemeente, waar hij de doopplegtigheid moet verrigten, en dan worden wij altijd met de grootste ingenomenheid ontvangen. Daaraan is echter verbonden, dat men het kind van een behoorlijk doopkleedje en mutsje voorziet. Die kleedjes en mutsjes zijn meestal zóó bont opgeschikt, dat ik er u moeijelijk eene beschrijving van zou kunnen geven. Wat ik hun geef is altijd zoo eenvoudig mogelijk op gemaakt; nochtans kan men zien, dat het door enkelen bewonderd wordt, terwijl echter anderen

het niet mooi genoeg zullen vinden, omdat de bonte kleuren daaraan ontbreken, die naar haren smaak onvermijdelijk zijn."

De meisjes, van welke onze zuster hierboven schreef worden in de Minahasa anak piara (voedsterkinderen) genoemd. De zusters nemen meisjes van verschillenden leeftijd bij zich aan huis, die het huiswerk verrigten en onderwijs ontvangen in allerlei huiselijken arbeid en handwerken. Eigenlijke naai- en breischolen hebben zij niet, maar het getal, dat iedere zuster van die meisjes bij zich heeft tegen genot van kost, kleeding en onderwijs, is groot genoeg, om een klein schooltje te vormen. Na afloop van het gewone huiswerk wordt het naai-, haak- en borduurwerk opgenomen, daarbij wordt dan ook wel gezongen, dat over het algemeen goed gaat, en voor een gesprek of een verhaal zal de gelegenheid dan ook wel worden aangegrepen. Zuster TENDELOO schrijft hieromtrent het volgende:

>Ik wil u het een en ander van onze meisjes en jongens vertellen; daaruit kunt gij dan wel eenigszins de menschen hier leeren kennen. Maar neemt wel in aanmerking, dat wat ik u vertel, alleen van de jongens en meisjes in Toncea geldt. In de bovenlanden zijn zij over het algemeen beter. Zij zijn daar niet zoo brutaal en eigen-

wijs, meer volgzzaam en kinderlijk, hetgeen wij van onze bedienden zoo niet kunnen zeggen. Brutaal zijn zij soms in de hoogste mate, vooral de meisjes, en daarbij komt nog, dat wanneer deze jonge dames bij ons komen, zij liever geen huiswerk doen, maar heel gaarne, net als jonge jufvrouwen, alleen handwerken zouden willen leeren. Nu wil ik dat dan ook gaarne, maar het spreekt van zelf, dat ik eerst mijn werk wil gedaan hebben, en dat verkiezen velen niet. Dus is het dikwijls gebeurd, dat zoo'n meisje op eens met pak en zak verdwenen was. Maar nu moet gij niet denken, dat zij allen zoo zijn. Neen! wij hebben ook enkele goede meisjes gehad. Een paar zijn reeds uit ons huis met meesters getrouwd. Met de jongens is het over het algemeen beter gesteld; misschien omdat zij meest allen de hoop koesteren van vroeg of laat op de kweekschool te Tanawangko geplaatst te worden."

Men zegt wel eens: »Eerst als men ziek is, leert men de waarde der gezondheid kennen." En eveneens zou men kunnen zeggen: »Eerst als men in eene onbeschaafde maatschappij verkeert, leert men de voorregten der beschaving op prijs stellen." Er zijn een aantal zaken, die wij hier overal in de winkels voor weinig geld kunnen koopen, en

die onze zusters daar moeten missen, als ze haar niet van hier worden toegezonden. Het is dan ook sedert vele jaren reeds eene gewoonte geworden, dat de Bestuurderessen van het Vrouwen-hulpgenootschap van tijd tot tijd eenige kisten naar Indië zenden. Welke schatten die kisten inhouden kan u volkomen blijken uit een' brief van Zr. ROOKER, die gij u nog wel herinneren zult, als Mejufvrouw HIEBINK. Zij schrijft:

» O, geachte Dames! gij weet niet welk een groot genot het voor ons is, als wij dergelijke zaken ontvangen; want wij kunnen ze hier met den besten wil niet koopen, en als wij soms een of ander krijgen kunnen door de Chinezen, dan is het zeer duur en slecht.

» Zoo ontbraken ons met Kersttijd van het vorige jaar de noodige voorwerpen, om een' kerstboom op te rigten.

Op die kerstboomen, die een ware kindervreugd verschaffen, komen wij beneden terug.

» Gelukkig hadden wij eenigen tijd te voren het groote voorregt van eenige goederen te ontvangen van de Dames van het Vrouwen-hulpgenootschap te 's Gravenhage. Maar die had ROOKER moeten gebruiken voor de leerlingen der scholen. De verstgevorderden krijgen dan gewoonlijk een of ander, waarmede zij o, zoo gelukkig zijn.

» Ook had hij wat medegenomen voor de kinderen van de meesters, die wij van tijd tot tijd van de noodige kleedingstukken moeten voorzien, daar die goede menschen een zeer gering tractement hebben.

» Zoo is het minste en geringste, dat gij ons zendt, reeds een groote schat voor ons, daar wij er anderen mede kunnen helpen en verblijden. Dus nogmaals hartelijken dank voor de gezonden goederen.

» Het katoen is zeer mooi en volkomen geschikt, het blaauwe linnen eveneens; zoo ook die mooie witte en gekleurde zakdoeken; die knoopjes, scharen, messen, naalden, spelden, wit en zwart garen, pennenhouders, potlooden, griffels, naaldenkokers, vingerhoeden. Dat alles is zeer gewenscht. Band gebruiken de menschen hier niet, maar dat komt ons zeer te pas.

» Zoo gij eens weer iets zendt, weest zoo goed en doe er dan eenige ongekleede poppen bij, dan zal ik die door mijne meisjes laten kleeden, zoo als de menschen hier. Het horologie zal ik voor onzen GERARD bewaren voor het Kerstfeest, en die zal er zeer gelukkig mede zijn, daar hij zegt horologiemaker te willen worden. Dat zijn van die kindervoorstellingen, daar nog niets van te zeggen valt. Zijn tijd nadert, dat hij naar Holland

moet, dat ons zeer hard zal vallen, maar het moet, tot zijn welzijn, en daarom moeten wij berusten."

Het blijkt reeds uit dezen brief, dat de Dames zich goed op de hoogte moeten houden van de eigenlijke benoedigdheden. Als zij dat niet deden, dan zouden zij zeer ligt dingen sturen, waaraan niemand iets had, en dat was moeite en kosten verloren. Voor Java is gedeeltelijk wat anders noodig als voor de Minahasa. Oordeelt uit de volgende regelen, door Zr. KRUYT, te *Môdjô-warnô* geschreven:

*Ik wil u thans iets schrijven over de goederen die wij ontvangen mogten. Onze kinderen zijn regt in hun schik met de verwoos en legkaart, de teekenboekjes en ongekleurde boekjes en prenten van Mevr. ***, waarvoor wij u vriendelijk verzoeken haar voorloopig onzen en hunnen dank over te brengen, schoon wij later hopen Mevrouw zelve te schrijven.

*De drie stukjes sits hopen wij aanstaande Kerstmis onder de kinderen uit te deelen. Kleur en patroon vallen zeer in den smaak van de menschen hier, en zoo ook het stukje paarsch neteldoek. Ook het rosé neteldoek is heel mooi, schoon de Javanen liever bloempjes of sterretjes dan ruitjes hebben.

*Wat het witte goed aangaat, dat komt meestal

voor de Javanen en hunne kinderen goed te pas, daar zij het naar welgevallen kunnen verwen. Ook de mesjes en een deel van de scharen, potlooden en griffels, vingerhoeden en knoopjes hopen wij onder de javaansche kinderen uit te deelen. De naalden, spelden, rijgpennetjes, haakjes, kluwentjes en kaartjes garen, de klossen wit en zwart garen en het band en de teekenlapjes houd ik vooreerst onder mijne berusting, daar dit alles mij zeer te pas komt bij het onderwijs in naaijen, baken en teekenen, en ook de vrouwen uit de gemeente mij meermalen om naaibehoeften komen verzoeken, en gij begrijpt, hoe aangenaam het is, als men ze dan helpen kan.

»Alleen rijgpennetjes en band worden door de Javanen weinig of niet gebruikt, doch des te meer naalden en garen en ook heel breed, wit katoen, om sarongs te batiken en voor baadjes. Overigens zou ik niet meer weten te noemen, dan alleen zwart goed (orleans), voor mans baadjes.»

Maar wat zijn baadjes en sarongs en wat beteekent batiken, vraagt hier deze of gene lezeres. Wij verstaan hier in Holland door een baadje soms een buis, maar juister een meestal blaauw gestreept, katoenen bovenkleed, dat omdat het alleen aan den hals en de borst open is over het hoofd aangeschoten moet worden. Dit woord is

nu het maleische badjoe, en dat beteekent het bovenkleed, dat door de inlanders gedragen wordt; het heeft verschillenden vorm, voor mannen en vrouwen, en kan best vergeleken worden bij een los jak zonder mouwen.

De sarong is niet anders dan een stuk doek, dat eenige malen om het ligchaam geslagen en dan ter hoogte van de middel met eene punt ingestoken wordt, om het vast te maken; van daar ook dat men daarbij geen band noodig heeft. Mannen en vrouwen dragen op Java de sarong, die van de middel tot aan de voeten reikt, en oppervlakkig gezien vrij wel gelijk, op de naauwe rokken, die tegenwoordig onze dames zooveel beter dan de breede crinolines staan. Die sarongs vooral moeten fraai gekleurd en gebloemd zijn.

En die kleuren en bloemen weten de javaansche vrouwen en meisjes aan het wit katoen te geven op eene zeer vernuftige wijze, en die bewerking noemen zij batiken. Uit allerlei planten weten de Javanen velerlei schoone kleuren te vervaardigen, en ook de Maleijers verstaan dat. Aan verwstoffen ontbreekt het dus nooit. En om nu de bloempjes te teekenen, wordt het doek gespannen. De batiester heeft naast zich staan een pannetje gesmolten was, waaruit zij van tijd tot tijd met een zeer klein koperen potje, dat een zeer

fijn tuitje heeft, schept; en dan brengt zij die was op dat gedeelte van het doek, dat niet gekleurd moet worden. Men begrijpt, dat dit veel zorg en geduld vordert. Nu worden later de kleuren aangebragt, en nadat de was weêr verwijderd is, heeft de stof de figuren, die de batiester daarop wilde aanbrengeu. Daar echter tegenwoordig onze fabrieken, en vooral ook de engelsche, de op Java meest gewilde patronen uitstekend en veel goedkooper leveren, zal het niet lang duren of de Javanen laten hun batiken geheel varen. Dit zou dubbel jammer zijn, als zij niet iets anders daarvoor in de plaats leerden, want het batiken oefent den smaak en is een zeer gepaste vrouwelijke arbeid.

Daarom vooral moet men op prijs stellen het onderwijs, dat door onze zusters aan de meisjes gegeven wordt. In den brief van Zr. KRUYT lezen wij daaromtrent nog het volgende:

> Van mijne naaimeisjes heb ik veel genoeg. Als zij allen kwamen, zou ik er bijna dertig hebben, doch meestal komt slechts de helft van dat getal, daar zij nog al eens verhandering hebben op het veld of in de huishouding. 's Maandags vertellen zij mij in het maleisch, wat er zondags gepreekt is; en op andere dagen vertel ik haar wat, of leeren zij al nazeggende javaansche ge-

zangversjes, die wij dan te zamen zingen. Vóór bijna twee maanden overleed eene mijner naaismeisjes, de eerste met wie ik mijne naaischool begon, en ook de liefste. Zij was sedert vijf maanden bij mij aan huis, en slechts vier dagen ziek. Spreken kon zij kort voor haar verscheiden niet, doch zij ontsliep zacht en kalm, en wij houden ons vast overtuigd van haar zalig ontwaaken, daar zij gaarne van den Heer JESUS hoorde, en deed naar wat haar onderwezen werd."

En nu moeten wij ten slotte nog eens zien, wat de kerstboomen bij onze Broeders en Zusters in Indië uitwerken. Laat ons daartoe de zaak iets hooger ophalen.

Wij Nederlanders kennen eigenlijk den kerstboom alleen uit verhalen. Wij weten, dat die meer eigenaardig in Duitschland te huis behoort. Maar wie kent bij ons niet het St. Nikolaasfeest? Hoe oud mag dat wel zijn?

In een boekje, dat reeds in het jaar 1692 werd uitgegeven, lees ik: »NICOLAAS. Dat is een kinderheilige, die jaarlijks met verlangen verwacht wordt, omdat hij onder gruwelijke leugens, bedrog en verschrikking veel zoetigheid medebrengt, 't welk men den kinderen wijs maakt en van jongs af inplant, dat CLAAS al dat goed tot de deur of

schoorsteen inwerpt, of in de schoenen of kousen bij nacht steekt, dat de ouders wel beter weten; maar de kinderen gelooven, dat die goederen van Sinterclaas komen, en alzoo wordt de leugen, superstitie (bijgeloof) en afgoderij den kinderen in de pap te eten gegeven. Dit noemen wij dan met regt een van de leugenachtige dagen, zooals dezelve wordt onderhouden 's avonds voor Claas, waarmede de menigte duizenden verspilt."

Hoe opmerkelijk, dat ons protestantsche Nederland dien dag maar niet heeft kunnen vergeten. Kan het ons dan verwonderen, dat Javanen en Maleijers aan hunne feesten gehecht blijven, en zou het wel verstandig zijn, die zoo maar te willen uitroeijen. Veeleer zouden we verlangen, dat die geheiligd werden, en zoo doet immers menige huisvader en huismoeder, wanneer zij op St. Nicolaas-avond hunnen kinderen een eenvoudig huiselijk feest bereiden?

St. NICOLAAS kon het zeker niet helpen, dat zijne nagedachtenis misbruikt werd, evenmin als wij het den Heer zullen toeschrijven, dat sommige feestdagen der christenheid, ook onze zondag, voor velen tot dagen van uitspatting dienen; evenmin als wij op naam van het Evangelie zullen schrijven de gruwelen, die christenen jegens christenen en mohammedanen en heidenen hebben gepleegd. De:

ware christen breekt niet zoo ligt af; hij bouwt op, en veredelt wat hij vindt. Maar gij weet het immers toch ook, dat onze christenfeesten niet alleen met joodsche, maar ook met romeinsche en grieksche heidensche feesten zamen vallen?

St. NICOLAAS, die in 342 overleed, was bisschop van Myra, (Hand. 27 : 5 vermeld). Hij was » de trooster van bedroefden, de leidsman van afgewaalden en zwakken, de krachtige boetprediker van verkeerden van hart, en wat hem tot kinderpatroon verhief, was het voorbeeld, dat hij gaf van kinderlijke eenvoudigheid en de vreugde, die hij vond in den omgang met kinderen, in wier eenvoudigheid hij menigmaal meer wijsheid ontdekte, dan in de wijsten onder de volwassenen.

» Niet tevreden met het helpen van nooddriftigen zocht hij veeleer den nood te voorkomen. De kennismeming van de huiselijke zorgen van anderen was voor hem genoeg, om hart en hand te ontsluiten. Eens zond hij aan een' onbemiddelden krijgsman een uitzet voor zijne verloofde dochter, ten einde hem voor beschaamdheid des aangezigts te bewaren, en deed het zoo, dat den rijkelijk begiftigden man niets overbleef, dan het offer van zijn' dank neêr te leggen voor den troon van God. Hij had namelijk de soldatenschoenen

des bekommerden vaders des avonds laat in stilte met geld laten vullen, ten einde hem den volgende morgen bij het ontwaken eene aangename verrassing te bereiden, en hieraan knoopt zich de gewoonte der kinderen, om op St. Nicolaasavond hunne schoentjes bij ouders of vrienden neêr te zetten." (1)

In Duitschland weet men niets van deze gewoonte; maar met kerstavond staat de kerstboom gereed, waaraan dan allerlei kleine geschenken voor de kinderen hangen. Wij zouden niemand in ons land aanraden, die gewoonte na te volgen, dat ook voor de menigte bezwaarlijk zou gaan, omdat althans in onze westelijke provinciën de noodzakelijke dennen- of mastboompjes schaars voorhanden zijn.

Maar in Indië, onder de Javanen en Maleijers, waar men van St. Nicolaas niets weet, en waar overvloed van allerlei schoone, groene boomen gevonden worden, ja! daar vinden wij het gansch natuurlijk, dat onze broeders en zusters daar den duitschen kerstboom hebben overgebracht. En hoe nu zulke feesten gevierd worden, dat vertelt Zr. POENSEN, te Kediri ons, en zoo als zij het

---

(1) THODEN VAN VELZEN, Christus in zijne heiligen.

ons vertelt, gaat het bijna overal in onze zendingen. Zij schrijft als volgt:

»Reeds lang, hooggeachte Dames! ben ik u weêr een schrijven schuldig, te meer daar ik u nog mijn' hartelijken dank moet toebrengen voor het kistje met zoo veel geschenken voor de Javanen. Herinnert gij het u nog, dat ik in mijn vorig schrijven hoopte, dat het ons vóór het Kerstfeest mogt geworden, omdat wij een' kerstboom wilden maken, en daarvoor waren zoo veel kleinigheden noodig? Tot onze groote blijdschap is het ons nog in tijds in goede orde geworden.

»Zal het u aangenaam zijn, eene kleine beschrijving van het Kerstfeest, zoo als het bij ons gevierd werd, te vernemen? Verbeeldt u dan een groot achtervertrek (pandoppo), luchtig, frisch, open, met het uitzigt op een bloemperk, overal in 't groen. Dat vertrek wordt in 't midden gesteund door vier pilaren, die van boven vereenigd zijn met dwarsbalken. Die pilaren waren geheel omwonden met slingers, donker groene bladeren van den waringin (een boom), boven over de dwarsbalken heen, en zoo weêr tot elkander, zoodat het alles één geheel uitmaakte. Tusschen de bladeren prijkte hier en daar eene enkele roos of eene mooije, donker roode bloem. In

't midden van het vertrek stond eene tafel en daarop in eene groene kuip de kerstboom. Hij was zeer groot, de kruin reikte tot aan de zoldering, en hij was versierd met gouden en zilveren vlaggetjes, gekleurde kettingen van papier, ruim dertig waskaarsen en de kleine geschenken. De grootere kon ik er niet aanhangen, om den boom niet te overladen. Kortom met zelfvoldoening zeiden wij 's middags om 4 uur: »hij is klaar!»

»Alleen was het weêr niet al te gunstig; het regende zóó hard, als men het in Holland zeker zelden ziet, en onze gasten moesten drie, zes, ja tien uur ver komen. De regen hield aan, maar dat belette niet, dat één van de kweekelingen mij kwam zeggen, dat er reeds 50 gasten, zoo groot als klein, gekomen waren.

»Toen ik hoorde, dat er reeds zóó velen waren, was ik bang, geen goed genoeg te zullen hebben om elk iets te geven. En daar zij toch het meest in hun schik zijn met een lap goed voor een broek of buisje of de meisjes voor een kleedje, had ik, bij het door u gezondene nog twee stukken goed gekocht, een stuk keper en een stuk sits. Nu liet ik van een droog half uurtje gebruik maken, om nog een stuk goed te halen;» (op de hoofdplaatsen van Java gaat dat beter,

dan in de Minahasa). »'t Was hun toch wat waard geweest, daar zij zoo veel uren kwamen wandelen, en dat nog wel onder zulk eene regenbui.

»Eindelijk was alles gereed, en het getal gasten was tot een tachtigtal aangegroeid. Zij mogten evenwel nog niet binnen komen. Om zes uur hield POENSEN kerk, na afloop waarvan de lichten op den kerstboom aangestoken werden, en nu kwamen de gasten allen binnen. Eerst zongen de kweekelingen en schoolkinderen, met begeleiding van de piano, den Engelenzang, toen sprak POENSEN nog een enkel woord over de beteekenis van den kerstboom, en daarop namen ze allen plaats, op javaansche wijze gehurkt op matten. Er werd koffij met gebak gepresenteerd, en daarbij hadden vijf kweekelingen, de vrouw van den voorganger SILVANUS en ik het regt druk met schenken en met te zorgen, dat elk zijn deel kreeg. 't Was een aangenaam gezigt, zóó veel menschen op matten gezeten, tusschen groen en bloemen. Met de lampen en luchters aan de pilaren mede, brandden ongeveer 50 lichten. In den loop van den avond hield de regen op, en de maan vervrolijkte nu ook daar buiten alles met haar schijnsel. Het was in een oogenblik half twaalf geworden. Nu mogten eerst al de trouw opgekomen schoolkinderen

uit de dorpen voorkomen, en ieder van hen mogt zeggen, wat hij of zij gaarne had. De jongens hun eerste woord was een mes, dan volgde een potlood, dan een gouden griffel, enz. De meisjes vroegen het eerst eene schaar, zelfs mannen vroegen daarom, en daar ik niet al de scharen en messen aan den boom gehangen had, zoo kon ik nog dezen en genen teleurgestelde bevredigen.

»Onbegrijpelijk hoe goed ze gezien hadden waar iets hing, dat ze gaarne wilden hebben. Zoo was er een kleine jongen, ook hij wou een mes hebben; POENSEN zei: »ze zijn op!"" Maar hij wist het beter, en riep: »neen! in de hoogte, daar hangt er nog een!"" En ja, hij had gelijk, heel in de hoogte had het kleine kereltje nog een mes voor zich gezien! Nadat ze hun deel van den boom gehad hadden, kwamen ze bij mij, en ik scheurde, al naar de grootte, lappen voor een broek of voor een buisje. De armsten, waarvan ik gehoord had, dat ze voor die gelegenheid van een ander een buisje of een broek geleend hadden, kregen beiden, en zóó hield ik van al mijn goed niets over, dan een paar lapjes voor een' jongen die niet had kunnen komen, omdat hij niets had om aan te trekken. Reeds was het over twaalve, toen wij allen dankten met het zingen van den

apostolischen zegen. Allen bleven dien nacht bij ons, om den volgenden dag weêr heel vroeg te vertrekken. Mogen ze allen voldaan zijn geweest, en met de stoffelijke gaven ook eene geestelijke gave hebben mede genomen van Hem, wiens geboortefeest wij vierden! Mogt Hij geboren worden in hunne harten, opdat ze als nieuw geboren kinderkens Hem leeren kennen en liefhebben!

»O, ik vind het toch zoo aardig, dat ze den dag vóór het Kerstfeest niets zeggen, niets vragen; maar tegen 4 of 5 uur verrijzen aan de deuren van de zendelingswoning eerepoorten, en ook voor hunne eigene huisjes. Zóó gedenken zij de geboorte van den Heer JEZUS. Ik heb het nog geen enkele keer gezien, of mijn hart werd week, en ik kon niet nalaten onlangs te zeggen: »Heer JEZUS gedenk hunner! ze denken toch ook aan U! Ze doen hun best, en maken met kinderlijke eenvoudigheid schoone eerebogen!"" Wat doen vele Europeanen voor Hem?

»Hij zie in welgevallen op hen en op ons allen neder, en geve ons een' rijken zegen!"

Zóó zij het, en zóó mogen dan ook in Nederland de harten der christenen warm gaan kloppen voor de Javanen, de Maleijers en de Alifoeren! Waarlijk, het is hunne schuld niet, dat ze den Heiland

nog niet of nog zeer gebrekkig kennen. Had Nederland gedaan wat het vermogt, zoo zou het loflied van *Ephrata's* velden thans door gansch Indië klinken.

Denk daar eens aan, lezeres! en vraag u zelve af, wat gij kunt doen, om de bede te helpen vervullen: Uw koninkrijk kome, dat koninkrijk, waarin ook voor de kinderen plaats is, welks burgers zich moeten onderscheiden door kinderzin.

Bij de Drukkers en Boekverkoopers M. WIJT & ZONEN, zijn verkrijgbaar de volgende Kleine Stukjes

	Cents.		Cents.
1. Peter Lobeck	15	41. Lydia S.....	07½
2. De welbestede stuiver.....	10	42. Hugo Bourne.....	07½
3. De wever uit Welsh.....	07½	43. De christelijke viering van den Zondag.....	05
4. De kleine bewoner van het Auvergnésche Gebergte....	10	44. Henri Obookiah.....	10
5. Arme Sara.....	04	45. De zendelingen in Groenl..	15
6. De jonge Hutbewoonster... 22½		46. Het bezoek bij een kranke.	15
7. Opwekking te Elberfeld....	05	47. Brieven van een' leeraar ..	15
8. De Iersche boer.....	10	48. Polycarpus	10
9. Elisabeth Cunningham.....	15	49. Als God werkt, wie zal dan keeren ?.....	15
10. John Robins, de matroos... 10		50. De Soldaten-dochter.....	
11. Uitbreiding der Parabel ... 10		51. Het gelukkige sterf bed... 10	
12. Kolonel Jacob Gardiner... 15½		52. De weg en het middel ... 15	
13. De Stroopers-dochter.....	10	53. De gast zonder bruiloftskl. 07½	
14. De Bode met goede tijding.	15	54. Treffend voorbeeld	07½
15. Jansje Allan	15	55. Levensschets v. Blumhardt	15
16. Zonderlinge tusschenkomst der Voorzienigheid.....	07	56. Hadara.....	04
17. Levensber. van Amelia Gale 07½		57. De oude geneesheer	10
18. Sara Hill.....	12½	58. De roepstem des Heeren	15
19. De geschied. van MarySmith 12½		59. Anna Walsh	07½
20. De Dorps-predikant.....	10	60. Eerste zend. te St. Thomas	15
21. De waarheid van het Evang. 10		61. Thirza.....	20
22. Kracht des geloofs	10	62. Vroege godsvrucht	07½
23. Herman de houthakker.... 12½		63. De Russische kleermaker. 07½	
24. Laatste nren v. John Cowper 10		64. Kermerk. v. een kind Gods 07½	
25. Het einde van den tijd.... 10		65. Overtuiging verwaarloosd. 12½	
26. Wat God bewaart, is wel bewaard.	15	66. Woord aan jonge moeders. 07½	
27. Wie zijt gij? Wat hebt gij te doen ?.....	10	67. De onbekende zendeling .. 04	
28. De weërhaan van het kasteel 12½		68. Mevrouw Rumpff.....	10
29. Eben-Haëzer in Latakko... 10		69. Opmerkelijke leiding Gods 07	
30. Indiaansche bekeerlingen .. 10		70. Een nieuw traktaatje.... 10	
31. De Christen-feesten.....	05	71. De vrome landman.....	07½
32. Verhaal van 2 predikers... 07½		72. Ged. over de eeuwigheid.. 07½	
33. De tijd en de eeuwigheid .. 10		73. Maria	10
34. Kort en heilzaam berigt ... 10		74. William	07½
35. Johan Coenraad Ter Linden 07½		75. De Christen in het gasthuis 03	
36. Een beroep op het hart 12½		76. Lord Teignmouth.....	10
37. De landman in den Elzas... 10		77. Leven van Schwartz... .. 08	
38. Sterfgevallen van zeven bekeerde heidenen	10	78. Wie zoekt die vindt.....	05
39. Levensloop van C.L. Töpfer 07½		79. Levensb. van een' soldaat.. 05	
40. Eenige bijzonderheden uit het leven van Morrison.... 15		80. Pacalsdorp.....	07½
		81. Onnoodige zorgen	04
		82. Zachëüs.....	08
		83. De twee bureu	10
		84. Bekeering v. A. H. Franke. 04	

Cents.	Cents.		
85. Blandina	07½	128. Eene Martelaarsgeschied. 05	
86. Bede van een grijsaard ...	07½	129. Een Rabbi die rust zoekt bij Christus.....	05
87. Het huisgez. te Haeterdale	15	130. De Christin geroepen tot deelen, aan de zendingzaak.	05
88. Inwendig Christend om onder Hottentotten	05	131. Zoeken en vinden.....	10
89. Aärons dood	15	132. De onfeilbare gids.....	10
90. Het Paaschfeest.....	10	'33. Wien te hooren?.....	07½
91. Leven van Chrysostomus .	07½	134. Eene zwaar beproefde geloofsheldin.....	07½
92. Het geheinzinnige in den Christen	05	135. Marianne, de Bijbelverspreidster van St. Giles..	10
93. Jacob Wilson	15	136. De dochter v. d. Landman	12½
94. De eerste kerkgang	10	137. De hoop des christens ..	07½
95. Wanneer ben ik, enz.....	06	138. Het leven van v. d. Kemp.	05
96. Overeenk. Christel. Godsd.	05	139. Kunt gij altijd van Jezus zwijgen.....	06
97. Zendingsgave	15	140. Het werk v. kleine Jessie.	07½
98. De zwarte knecht.....	10	141. Liefde voor liefde	05
99. Waarschuw. tegen valsche overleggingen.....	10	142. Heilig leven, zalig sterv.	07½
100. De bedelaar.....	05	143. Een sterfb. in den vreemde	07½
101. Samuel Mills.....	05	144. Iets uit het leven eener zendelingsvrouw. 3e brief	05
102. Triomfboog van Titus ...	06	145. Iets uit het leven eener zendelingsvrouw. 4e brief.	05
103. Zijt gij gelukkig?.....	07½	146. Levensgesch. van eenen Ierschen knaap.....	07½
104. Uit- en inwendige zending	05	147. De Thermometer.....	05
105. De twee erfenissen	05	148. Toespraak.....	05
106. De waarde van het gebed.	07½	149. Eene uitn. helpster d. zend.	05
107. Samuel Crowther.....	07½	150. Niet verre.....	06
108. Catharina Phillips	07½	151. Wat een reisverhaal kan nitwerken	05
109. Goodluck Day.....	07½	152. Een blik in de Jav. huish.	05
110. De toestand der heid. vrouw	07½	153. Het „Onze Vader“.....	05
111. Middel om rijk te worden.	04	154. Een Israel. tot Chr. gebracht	7½
112. Eene oude beproefde raad .	12½	155. Schoone plaatsen uit de schriften van 3 Kerkvaders	07½
113. Verband ijver voor de zend.	07	156. Gidion	07½
114. Ra-Poor-Negro.....	05	157. Dankt God in alles	05
115. De zendel. onder de heid. .	05½	158. Uit onze Brievenasch ...	07½
116. Iets uit het leven eener zendelingsvrouw. 1e brief.	05	159. Een andere Oom Tom ...	05
117. De Christen-vrouwen der Apostolische eeuw.....	06	160. Zeventig jaren	06
118. Christina en Esther.....	06	161. De Soldaat en de Landverh.	05
120. De verhoogde Heer.....	05	162. Getuig. omtrent de godsv. en het leven der christenen	04
121. De zegenrijke vrucht van een rijksdaalder.....	02	163. 2 tafereelen uit het leven en werken van een zendel.	07½
122. Opw. tot h. werk der zend.	05	164. Eenzaam maar niet verlaten	07½
123. De Baron Dhijern.....	07½		
124. Een woord tot aanbeveling der zendingzaak.....	07½		
125. De toekomstige wereld....	05		
126. Iets uit het leven eener zendelingsvrouw. 2e brief.	07		
127. Eene uit duizend.....	06		